

Keisari- kunnan synty

**Keisari Augustus, Yksinval-
tiaan elämä ja teot. Suom.
Pekka Tuomisto. Basam
Books, Helsinki 2009. 226 s.**

■ Elämänsä viimeisinä vuosi-
na Rooman ensimmäinen ja
pitkäaikaisin keisari, Augustus
(27 eKr. – 14 jKr.) laati valtiol-
lisesta toiminnastaan lyhyeh-
kön selostuksen (nk. *Res ges-
tae divi Augusti*) jälkipolvia
varten. Augustuksen seuraaja,

keisari Tiberius (14–37 jKr.) antoi kaivertaa tästä historiallisesti arvokkaasta dokumentista kopioita monumentteihin eri puolille Rooman valtakuntaa ja kopioinnin ansiosta se on säilynyt nykyaikaan asti. Paras ja miltei täydellinen versio tekstistä on säilynyt Ankaran kaupungissa Turkissa.

Augustuksen kuuluisa seelostus on nyt viimein saatu suomeksi Pekka Tuomiston erinomaisena käänöksenä. Suomennoksen yhteydessä on myös latinankielinen alkuteksti – hieno ominaisuus, joka on valitettavan harvinainen suomalaisissa antiikin kirjallisuuden käänöksissä. Tuomisto on lisäksi laatinut teokseen taustoittavan johdannon, kommentaarin, kirjallisuusluettelon, aikajanan ja hakemiston. Kommentaari on yksityiskohdainen ja tuiki tarpeellinen tekstin tulkitsemiseksi, sillä poliittisille muisteloille tuttuun tyyliin Augustus kertoo toimistaan valikoiden ja kaunistellen.

Vaikka Augustuksen selonteko on *sui generis*, se muistuttaa roomalaisia kunniapiirtokirjoituksia, joita kiitolliset kansalaiset pystyttivät hyväntekijöilleen – erona on kuitenkin se, että tässä tekstissä kirjoittaja kiittää itseään. Yhtä kaikki, kunniapiirtokirjoituksille ominaiseen tapaan Augustuksen selonteko keskittyy hyväntekijän antamiin lahjoituksiin ja hänen titteleihinsä sekä saamiinsa kunnianosoituksiin. Historialliset tapahtumat ja hallinnolliset toimenpiteet jäävät sitä vastoin taustalle ja vain maininnan varaan. Sitä esimerkiksi Augustuksen järjestämää meritaistelunäytös-

tä kuvataan laveammin (kappale 23) kuin monivuotista sotaa pannonialaisia vastaan (kappale 30). Kappaleet 19–21 kuvailevat yksityiskohtaisesti Augustuksen rakennustoimintaa Roomassa, kun taas hänen merkittävää hallinnollista toimintaansa provinseissa käsittelee vain kappale 28, jossa todetaan vain keisarin perustaneen lukuisia siirtokuntia provinseihin, mutta ei edes nimetä niitä.

Tekstin epähistoriallisuudelle on kuitenkin muitakin syitä kuin genren synnyttämät odotukset. Vanhalla keisarilla ei ollut mitään syytä kaivella menneisyyttään kovin yksityiskohtaisesti, sillä ennen kuin hänestä oli tullut Augustus, 'kunnianarvoisa', hän oli tehnyt yhtä ja toista vähemmän kunniaakasta. Augustus oli syntynään Gaius Octavius, eikä hänen sukunsa kuulunut Rooman korkeimpaan eliittiin. Nuori Octavius kuitenkin miellytti Gaius Julius Caesaria (100–44 eKr.), ja tämä nimitti hänet ottopojakseen ja perilliseksi. Kun Caesar murhattiin, teini-ikäinen Octavius syöksyi päistikkaa valtataisteluun. Roomalaiseksi vallankaappaajaksi hän oli ainutlaatuisen nuori ja kokematon (hän ei ollut hoitanut juuri mitään valtiollisia virkoja) ja myös ainutlaatuisen brutaali: kollegoineen Octavius teurasutti ennennäkemättömän määrän vastustajiaan, yli 2 000 ylimystä. Tasavallan kannattajat tuhottuaan Octavius kävi kollegoidensa kimppuun, kukisti heidät ja nousi armeijoidensa tuella yksinvaltiaaksi. Augustuksen tulkinnan mukaan siinä kävi näin:

”...saatuani kaikkien yksimielisellä tahdolla hallitusvallan yksin itselleni, palautin valtion hallinnastani senaatin ja Rooman kansan päätösvaltaan. Tämän ansiosta minulle annettiin senaatin päätöksellä nimi Augustus...”. (suom. Pekka Tuomisto)

Tämä lakoninen toteamus on teoksen huippukohta ja heijastaa hienosti Augustuksen noudattamaa ovelaa politiikkaa. Nuorena Augustus oli nähnyt, miten hänen kerskaileva edeltäjänsä Gaius Julius Caesar murhattiin alle vuodessa tämän julistauduttua yksinvaltiaaksi. Niinpä Augustus eli vaatimattomasti ja varovaisesti, säilytti tasavallan ulkoiset muodot ja piilotti valtansa vanhojen virkanimikkeiden taakse. Varovaisuus palkittiin: Augustus hallitsi Roomaa yli neljäkymmentä vuotta.

Pekka Tuomisto on tehnyt hyvää työtä, eikä huomautettavaa juuri löydy. Hänen käänöksensä tavoittaa hienosti Augustuksen selonteon yksinkertaisen ja toteavan tyylin, ja huolellisesti laaditut liitteet sijoittavat tekstin historialliseen kontekstiinsa. Pieniä puutteita tosin on jäänyt: esipuheessa olisi voinut analysoida tekstin luonnetta (siitä on esitetty hyvin vaihtelevia tulkintoja hautapiirtokirjoituksesta poliittiseen testamenttiin), tekstin yleisöä (on kiinnostavaa, että näkökulman Roomakeskeisyydestä huolimatta tekstistä laadittiin kopioita ympäri valtakuntaa) ja sen tyylin erikoispiirteitä (esimerkiksi piirtokirjoituksissa poikkeuksellista yksikön ensimmäisen persoon-

nan käyttöä kolmannen asemasta). Latinankielistä alkutekstiä ei ole editoitu aivan johdonmukaisesti. Vain aivan alussa (s. 22) on käytetty hakasulkuja erottamaan tutkijoiden luoma rekonstruktio meillemme säilyneestä tekstistä, mikä luo virheellisen vaikutelman siitä, että teksti olisi säilynyt aivan kokonaan (tosiasiassa teksti on fragmentaarinen ja sen aukkoja on täydennetty vaihtelevilla tavoilla). Samalla tavoin osa tekstin lyhenteistä on avattu (esim. s. 194 *nepotem pro nep.*) ja osa on jätetty sikseen (esim. s. 204 s. c.). Tekstiin on puikahtanut myös jonkin verran kirjoitusvirheitä (esim. s. 90 *nemim* p.o. *nemini*; s. 120 *el* p.o. *ei*; s. 140 *propulo, pimus*; s. 166 *ea* p.o. *eas*; s. 180 *profulgatusque* jne.). Suomennoksessakin on joitakin kirjoitusvirheitä ja, ennen kaikkea, muutamia sanoja on jäänyt kääntämättä (s. 153 *ciuitatium*; s. 160 *et eiusdem tractus alii Germanorum populi*; s. 167 *maiorum nostrorum exemplo*). Nämä ovat kuitenkin pikkukömmähdyksiä, jotka eivät mitenkään vähennä teoksen arvoa.

On kulttuuriteko, että tämä piirtokirjoitusten kuningattareksikin kutsuttu perusteksti on nyt saatavilla huolellisesti kommentoituna ja sujuvana suomennoksena.

Ari Saastamoinen